

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajkért kapják.	kesztősegénekn, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatatainak küldendők.

Szentséges atyáinknak

XIII. LEO PÁPÁNAK

Körlevele

az apostoli szentszékek békés egységben élő pátriárkákhöz, primásokhoz, érsekekhez, püspökökhöz s egyéb egyházkormányzókhöz a Megváltó Jézus Krisztusról.

Tiszteletreméltó testvéreinknek, az apostoli szentszékek békés egységben élő pátriárkáknak, primásoknak, érsekeknek, püspököknek s egyéb egyházkormányzóknak

XIII. LEO PÁPA.

Tiszteletreméltó Testvérek!

Üdvösséget és apostoli áldást!

Noha nem lehet aggodás nélkül gondolni a jövőre, sőt nagy viharokra is készen kell lennünk, mint hogy úgy a magán, mint a közélet mélyén erősen meggyökerezve ott lappang a bajok csátrája: mégis — hála Istennek — mióta volna ennek az aláhanyatló századnak alkonyában valami olyan is, a mi reményt keltő, a mi vigasztaló. Mert senki se vélje, hogy a közboldoglásra mi jelentőséggel sem bír a jóknak lelki-szellemi megújulása, a hitnek, keresztény jámborságnak felbuzdulása, a mely erényeknek föléledéséről sokaknál, másoknál pedig megzomlásáról nem egy világos jel beszél. Mert im, a világ csábításának s a vallásos kegyelet annyi megsértésének ellenére, — az Egyház fejének egy intésére hatalmas áradatban sietnek mindenfenn a zárandók seregei Rómába, az apostolok küszöbéhez; a szent város polgárai s az idegenből jöttek egyaránt nyíltan gyakorolják hitüket; ez Egyház följámulotta búcsúban bizva, a szokottnál fokozottabb buzgalommal keresik az üdvösségnek eszközeit. S aztán kit ne hatna meg az a minden megszokottnál nagyobb hévvel megnyilatkozó imádat az emberi nem Megváltója iránt? Valóban a kereszténység legszebb idejéhez méltónak kell hogy ítélje mindenki az emberek annyi ezerének azt a hatalmas lelkesedését, a mint napkelet-től napnyugtáig egy szívvel lélekkel magasztalják nevét, hirdetik dicséretét Jézus Krisztusnak. S vajha mindent átható, hatalmas lángtengerré terjedne szerte az ősi hitnek e magasba törő lángja, és annyi nemesnek példája bár ragadna magával mindenkit. Mert mi szükséges annyira e kornak mint az, hogy a társadalomban elfoglalja régi helyét a keresztény szellem s vele az ősök erénye? A társadalomra

néve jelent az veszedelmet, hogy oly sokaknál siker fűlekre talál ezen hitbéli megújulásra intőnek szózata. Pedig ha tudnák az Isten ajándékát, ha meggondolnák, hogy nincs iszonyubb nyomorúság, mint elpártolni a világ Megváltójától, elbagyni a keresztény erkölcsöt és intézményeket: bizonynyal fölriadnának s futva menekülnének vissza a biztos végveszedelemtől. — És védui a földön s terjeszteni az Isten Fia uralmát, s az Isten ajándékainak közlése által az emberek üdvösségét munkálni, az Egyháznak oly nagy, s annyira kizárólag saját hivatása, hogy egész tekintélye s minden hatalma ebbe helyezhető. Pápaságának nagy, szeges gonddal teli munkájában, hiszük, a mai napig erőnköz képest törekedtünk is erre: ti pedig, tiszteletreméltó Testvéreink, bizonyára nap nap után arra szenteltétek örködéstek, gondoskodástok javát, hogy e munkában nekünk osztályosaink legyetek. Azonban a korviszonyoknak megfelelőleg minden egyfünknek még fokozottabb munkásságot kell kifejteni; nevezetesen szerte kell hintünk a szent év alkalmából men-nél távolabb Jézus Krisztus ismeretét, tanítva, biztatva lelkesítve, — ha talán meghallanák szavunkat, nem annyira azok, a kik a keresztény tant eddig is szívesen befogadták, hanem azok, a kiknek élete — önszerencsétlenségökre — hit nélkül és Krisztus szeretete nélkül szükölködik. Ezeket szánjuk leginkább; ezeket keresi szavunk, — hadd ballják, hogy milyen az állapot, a melyben élnek, s mi várójok, ha meg nem térnek.

Szerencsétlen az, a ki soha semmit sem hallott Jézus Krisztusról, de mégis legalább nem terheli rosszakarat s nem bélyegzi lelkét hiadatatlanság: de egyszer megismerve, mégis megvetni, vagy elfeledni őt, oly okatlan s oly sötét gonoszság, hogy az ember arra szinte képtelennek látszik. Hisz kútfeje, forrása ő minden jónak: az emberi nem valamint Krisztus megváltói munkája nélkül nem üdvözülhetett volna, úgy az ő mindenfentartó ereje nélkül még fönmaradása is lehetetlen. Nincs másban senkiben üdvösség; mert nem is adott más név az ég alatt az embereknek, melyben üdvözül-nünk kellene.¹⁾ Hogy mi a halaudónak élete, ha számlázva belőle Jézus, az Isten ereje és az Isten bölcsesége; — hogy minő az erkölce, csak nagyon is világos példákban hirdetik a krisztusi világosságtól megfosztott népeknek az utóbbi idők eseményei. A melyekre ha valaki csak futólag is visszagondol, s látja beünnök azt a szent Pál vázolta²⁾ lelki-szellemi

1) Ap. Csel. IV. 12. — 2) Róm. I.

elvakultságot, a természetnek azt a megromlottóságát, a babonának és szenvedélynek azokat a szörnyeit: szükségképen szánakozás és borzalom szállja meg lelkét. Mindenki előtt ismeretes, a miről szólunk, de nem mindenki elmélkedett, még csak nem is mindenki gondolkozott rajta. Mert nem idegenzene el oly sokakat a kevélység, s nem bémítana a közöny, ha mindenütt ismernék az Isten jótéteményeit s gyakrabban gondolnának amaz állapotra, a melyből kiszabadította, s arra, a hova fölemelte Krisztus az embert. Jogavesztetten, számlázóttan, anyai századon át, napról-napra mind mélyebben süllyedt vesztébe, az emberi nem, sorvadva a feutebb vázolt és számos egyéb bajok sulya alatt, a melyek összeleink vétkeiből sarjadtak: s nem volt emberi hatalom, a mely szabaddulást hozhatott volna, a midőn végre Krisztus Urunk, az égből küldött szabadtó megjelent. Ő volt az, a kiről már a világ kezdetén megígérte az Isten, hogy összetörje az öskigyt s hatalmát le fogja dönteni: innét az a sóvár vágyakozás, a melylyel vártak elfövetelét az összes következő századok. Hosszú időn keresztül hangosan hirdette a próféták szózata, hogy benne minden reménység: sőt egy kiválasztott népnek összes jó és balsorsa, egész történelme, intézményei, törvényei, szertartásai, áldozatai mind félreérthetetlenül már messze előre jelezték, hogy az emberi nem föltétlen és tökéletes boldogságát az fogja meghozni, a ki pap lesz s egyúttal engesztelő áldozat, az emberi szabadság visszaállítója, a béke fejedelme, a minden nemzetek tanító mestere, a ki országot fog alapítani, az egész örökkévalóságban keresztül soha el nem mút. S e jelzőkkel, e képekben, e jóvendölések által azon egynek képe rajzolódott a lélek elé, a ki szerleltti szeretetéből, a melylyel szeretett bennünket, egykor áldozattá akart lenni. S valóban, mikor elérkezett az isteni terv megvalósulásának ideje, az Isten Fia emberré lévén, Istennek, a megbántott Atyának, önvérével adott tularadóan bőséges elégtételt, s ekkora áron megváltva, a maga jogos tulajdonává tette az emberiséget. Nem veszendő aranyon, vagy ezüstön váltattatok meg: . . . hanem a Krisztusnak, mint hiba nélküli való szeplőtlen báránynak drágalátos vérével.¹⁾ Ekként az összes emberiség fölött, a mely neki mint Teremtőjének és Főntartójának alítelve, eddig is hódolattal s engedelmességgel tartozott, most a megváltás alapján új jogcímet nyert. Nem vagytok magatokéi: mert nagy áron vétettetek meg.²⁾ Így újított meg Isten Krisztus által mindeneiket. Akaratának titka, az ő jótetszése szerint, melynél fogva elhatározá ömágában, hogy az időteljesség bekövetkezvén, mindent megújítson Krisztusban.³⁾ Amint eltörölte Jézus az ellenünk szóló végzés kéziratát, a mely ellenünk bizonyított, fölszegezvén azt a keresztre, megszünt azonnal az ég haragja, az uttalanul tévelygő emberiségről lehullottak a szolgálásnak régtől hureolt bilincsei, visszakért az ember a megkérlelt Isten szeretetébe, visszakapta a malasztot, megnyílt előtte az ut az örök boldogsághoz, a melyre ismét jogot nyert s eszközöket. S akkor az ember mintegy hosszú, halálos mámorból fölocsudva, körültekintett az igazságnak anyyi századon át szomjazott, de hiába keresett világosságában: s mindenek előtt látta, hogy sokkal magasabb, sokkal nagyobb javakra született, mint a minők azok a silány, veszendő dol-

gok, a melyeket a kéz tapinthat, s a melyeknél eddig esze, vágya nem tudott tovább hatolni: megismerte, hogy az ember élete hivatása abban összpontosul, oda kell, mint vég-céljához visszavezetni mindent, az a legfőbb törvénye, hogy Istentől származván, egyszer majd Istenhez vissza is térjen. Ekként fölébresztve, ez alapokon megizmosodva, talpra állt újra az emberben saját méltóságának a tudata: kölesönös testvéri érzés költözött a keblekbe, a jogok és kötelességek természetserüleg nagyobb tökéletességben alakultak ki, vagy egészen újak állítottak fel, s egyben szerte oly erények sarjadtak, a melyekről a régiek bőségszerűen még sejtése sem támadt. A miért is az elhatározások, életfölkérek még sejtése egészen új irányba terelődtek: a mikor pedig a Megváltó ismerete szerte távol terjedt, s nemes ereje, irtva bünt és tudatlanságot, a társadalom legbensőbb ereibe is átáradott, akkor a dolgok rendjében oly változás állott be, a mely — megteremtve a keresztény emberiséget, — alapszámban változtatta meg a föld színét.

Valami végtelen boidog érzés kél ez emlékezés nyomán s egy hatalmasan intó szózat, tiszteletreméltó Testvéreink, hogy legyünk szívből hálásak és oda hassunk, hogy mások is leróják halájukat isteni Megváltónknak.

Mint a késő utókor szüloitei messze távol kerültünk ugyan attól az időtől, a mely megváltásunkat meghozta; de mit tesz az, mikor hiszen a megváltásnak örök az ereje s minden időn s enyészeten túl fenomaradnak jótéteményei? A ki a bün által elveszett természetét egyszer visszaadta az életnek, ugyanó abban meg is tartja, s mindörökké meg is fogja tartani. Önmagát adta mindenekért váltságnak.¹⁾ . . . Krisztusban mindnyájan megelevenítettnek.²⁾ Es az ő országának nem lesz vége.³⁾ Tenát Isten örök akarata szerint ugy az egyesnek, mint a köznek összes üdvössége Jézus Krisztusban van: a mely pillanatban őt valaki elhagyja, bünös elvakultsággal önmagát dobja oda a romlásnak, és ugyanakkor abban is bünössé válik, hogy a mennyiben rajta mulik, felforgató viharoknak levén okává, ismét visszataszítja az emberi társadalom azon bajok és csapások tömkelegébe, a a melyekből irgalmas szeretetével a Megváltó kiragadta.

Uttalan utakon a ki jár, iránytalan bolyongása azt messze veti céljától. Az igazság tiszta, biztos világosságának elvetésével szükségképp sötétség borul az elmére, s a vélemények nyomorúságos utvesztőjében tönkret jut a lélek. Mert egészséges életmöködés annál hogy volna lehetséges, a ki az életnek alapföltételeit vetette el magától? Már pedig az ut, az igazság és élet Krisztus maga egyedül. Én vagyok az ut, az igazság és az élet.⁴⁾ Ugy, hogy aki vele szakít, az elszakadt minden boldogságnak ama hármias alapföltételétől.

Fejtessük-e azt, a mire a dolog természete tanít szüntelenül, s a minek érzetétől a mulandó javak legözönbőbb bőségsében sem függetlenítheti lelkét az ember, hogy nincsen Istenen kívül semmi sem, a miben az ember vágyai teljesen és föltétlenül megnyugodhatnak? Egy az ember célja: Isten, s a földi élet legáltalálabb képe: vándorut a cél felé. Már pedig egy nekünk az utunk: Krisztus, mert e halandó életnek oly igen fáradsalmas és oly kétes végb vándorlásában Istenhez, a legfőbb, végső jóhoz el nem jutni másképp, mint

1) Sz. Péter II. 18—19.

2) Kor. I. VI. 19—20.

3) Eph. I. 9—10.

1) Tim. I. II. 6.

2) Kor. I. XV. 22.

3) Luk. I. 33.

4) Ján. XIV. 6.

Krisztus által, az ő nyomában. Seuki sem jó az Atyához, hanem csak éntalalm¹⁾. És mit jelent az, hogy csak ő általa? Azt mindenek előtt, hogy csak az ő malasztja által, — a mely azonban sikertelen volna az emberben, ha elhanyagolná Krisztus törvényét, parancsait. Jézus Krisztus, mintán megváltói munkáját bevégezte, — a mint másképp nem is lehetett, — törvényét hagyta az emberi nem öreül, ápolójául; hogy ugyanis annak vezetése alatt az élet romlottságából kiemelkedvén, biztos legyen útja Istenéhez az embernek. Elmenvén tanítások minden nemzeteiket, . . . tanítván őket megtartani mind, a miket parancsoltam nektek.²⁾ Az én parancsaimat tartásotok meg.³⁾ Mindenkinek meg kell ebből értenie, hogy a keresztény vallásnak mindenek előtt az tartozik legbenső lényegéhez, miszerint az ember tanulékony készséggel fogadja Jézus Krisztus parancsait, s neki, mint legfőbb urának és királyának, föltétlenül, szent ösztáddal vesse alá akaratát. Nagy dolog ez, a mely nem egyszer sok fáradsággal, kemény küzdelemmel jár, s férfias kitartást követel. Mert bár a pusztulástól megmontette a Megváltó jósága az emberi természetet, mégis mint valami kóros állapot, megmaradt miudegyikünkben a gyarlóság s a hajlam a rosszra. A sokféle vágyak majd erre, majd arra ragadják az embert, s a körülötte levő dolgok csábjai könnyen ráveszik, hogy az után induljon, a mi vágyainak kedvez, s nem a mit Krisztus akar. Azonban küzdeni kell szilárd ellenállással, teljes erőből a Krisztus engedelmsége szellemében e vágyak ellen, a melyek mihelyt az ész vezetése alól felszabadulnak, uralomra kapnak s az embert elragadva Krisztustól, a magok rabszolgájává teszik. Megromlott értelemmel, hitökben hajótöröten, sohasem fogják azt elérni az emberek, hogy ne kelljen szolgálniok, . . . mert vagy az élvezet-vágy, vagy a nagyvágyás, vagy a szórakozások hajhászása, de egyik vagy másik e három szenvedély közül bizonyosan uralkodni fog rajtok.⁴⁾ És ezt a küzdelmet azzal a lelkiülettel kell végig harcolni, a mely jól tudja, hogy Krisztusért kényelmének feláldozásától, bajok elviselésétől sem szabad visszariadnia. Nem könnyű visszautasítani azt, a mi annyi élve, oly hatalmas ingerrel csábít; nehéz, kemény dolog: azt a mit a testre, az anyagiakra nézve előnyösnek tart az ember, az Ur Krisztus kedvéért, az ő parancsára megvetni; — de nincs is az másképp: türelmesnek és bátornak kell annak lennie a szenvedések viselésében, a ki az életet keresztényül akarja betölteni. Elfeleltük-e, hogy mely testnek vagyunk tagjai s ki a mi fejtük? Állhatatos nyugalommal viselte keresztjét, a kinek akarata, hogy magunkat megtagadjuk. S az életnek illetően felfogásán áll az emberi természetnek egész méltósága. Mert a mit már a régi bölcsék tanítanak: parancsolni önmagának, s a lélek alsóbb rendű képességeit alávetni nemesebb tehetségeinek, nem az összetört akaratnak tehetetlensége az, hanem a legszebb erény; a mely csodálatosan illik az értelemben, s mindenek előtt emberhez méltó. Bizonyos: szenvedni, sokat elviselni, ez az ember sorsa. Száműznie életéből a fájdalmat és birta benne minden boldogságot, csak úgy nem fog sikerülni az embernek sohasem, mint a hogy sohasem fogja megsemmisíteni terneit isteni alkotójának, a ki úgy akarta, hogy az ember mindig érezze az ősi bűn következményeit. Jobb tehát, nem vár-

ni a földön a fájdalomnak végeszakadását, hanem megacélozni a lelket, hogy elbirja a fájdalmat, a mely aztán a legnagyobb javak biztos reménységére neveli az embert. Mert nem a kincseknek, nem is az élvezetek közt leélt életnek, sem a hatalomnak, dicsőségnek, hanem a tűrő szenvedésnek és könyveknek, az igazságra való törekvésnek ígérte Krisztus az örök boldogságot az égben.

Ebből aztán az is világos, hogy mit várhatni attól a tévelytől, a melynek hirdetői, gögös önteltséggel, elvetve a Megváltó uralmát, az embert helyezik mindenk fölé s azt tanítják, hogy az emberi természet uralmának kell mindenütt és mindenben érvényt szerezni; bár ezt az uralmat nem csak hogy megvalósítani nem bírják, de meghatározni sem tudják. Jézus Krisztus országa az isteni szeretetből meríti erejét és szervezetét: szeretni szentül s rendezett szeretettel, ez az alapja és lényege. A miből aztán szükségesképen következnek: hiven teljesíteni a kötelességet, tisztelőben tartani a más jogát, alárendelni az emberit az éginek, Isten szeretetét minden másnak eléje helyezni. Ellenkezőleg az embernek az a Krisztust vagy nyíltan megvető, vagy Krisztussal nem törődő uralma teljesen az önzésen épül fel; szeretete nincsen, előtte semmi sem szent. Hiszen uralkodhatik az ember Jézus Krisztus miatt, de csakis úgy, a mint uralkodnia meg van adva, hogy t. i. először szolgáljon Istennek s köteles tisztelettel az ő törvényéből merítsen törvényt, szabályt életének.

Értjük pedig itt a Krisztus törvényén nem csupán a természeti erkölcs szabta parancsolatokat, sem csupán azokat, a melyeket az őszövetsegi embernek adott az Isten, a melyeket Krisztus kétségkívül mind tökéletesített s eszményibb fokra emelt; hanem értjük itt egész tanítását, a maga csonkítatlan teljességében, nevezetesen mindamaz intézményekkel együtt, a melyek tőle származnak. S a legfőbb ezek között kétségteletlenül az Egyház. Sőt hogy tovább menjünk, van-e Krisztus alkotásai közt csak egy is, a mely az Egyházban meg nem volna a maga legtökéletesebb alakjában? Hiszen úgy rendelte ő, hogy az Atyától reá bízott hivatásnak az általa örök időkre alapított Egyház legyen hordozója; s míg egyrészt az ember üdvösségének minden eszközt benne tette le: addig másrészt szentül megparancsolta, hogy az emberek csak úgy engedelmeskedjenek az Egyháznak, akár neki magának, s egész életükre vezérülk föltétlenül elfogadják. A ki titeket ballgat, engem hallgat: és a ki titeket megvet, engem vet meg.¹⁾ Ép azért Krisztus törvényét sebol másutt, hanem az Egyházban kell keresni: és ha útja az embernek Krisztus, útja akkor az Egyház is; amaz önmagában, lényege szerint, ez hivatásánál fogva s a vele közölt hatalom által. Azért a ki az Egyháztól elválva keresi az üdvösséget, az utvesztőben jár s erejét képtelen munkában emésztí.

És a mi ez egyes ember sorsa, ugyanaz sorsuk az államoknak is: romlásba indulnak szükségképen, mihelyt letérnek az utról. Az emberi természet alkotója és megváltója az Isten Fia, az egész világ ura s királya, parancsol nem csak az egyes embernek, de az egyes emberekből alakult társadalomnak is. Hatalmat ad neki és tisztességet és országot, hogy minden népek, nemzetségek és nyelvek szolgáljanak neki.²⁾ Én pedig királyiá rendeltettem tőle . . .

1) Ján. XIV. 6.

2) Máté XXVII. 15—20.

3) Ján. XIV. 15.

4) Sz. Ágost. Az igaz vall. 37.

1) Luk. X. 16.

2) Dániel VII, 14.

Neked adom a pogányokat örökségül és birtokul a föld határait.¹⁾ Kell tehát, hogy éljen az emberi társadalomban a krisztusi törvény, még pedig úgy, hogy ne csak a magánéletnek, de a közéletnek is legyen irányítója, tanító mestere. S miután Isten rendezte és rendelte ezt így, s így ennek büntetetlenül senki sem törhet ellene, azért nagyon elhibázott az az államszervezet, a melyben a keresztény intézmények nem foglalják azt a helyet, a mely azokat megilleti. Ha Jézustól elszakad, tetetetlenül magárvá marad az emberi ész, megfosztva világosságától s legerősebb támaszától: s akkor azután könnyen elhomályosul annak a létesítő oknak az ismerete is, a mely az embereket Isten rendelkezéséből társadalommá egyesítette, s a mely főképp abban áll, hogy az emberek a polgári egyesülés által elérjék a természetes boldogságot, mindazonáltal úgy, hogy az a természetfeletti legfőbb boldogsággal tökéletes összhangban legyen. Összezarva a fogalmakat, tévútra kerülnek úgy azok, a kik parancsolnak, mint azok, a kik engedelmeskednek; mert nincs, a mit bizony követhessenek s a miben megállapodhatnak.

Mint a ki utjavesztetten sivatagba tévedt: a nyomornak, veszedelemnek indul neki mindaz, a ki az igazságot elhagyja. S a legelső, a legfő, a megtesteült igazság maga: a Krisztus, a ki az Isten Igéje, a ki örökkévaló, miként örök az Atya, a kivel egy lényegű, a ki egy az Atyával. Én vagyok az ut és az igazság. A ki tehát az igazságot keresi, mindennek előtt vesse alá értelmét Jézus Krisztusnak, s azután bizony megnyugodhatik abban, a mit az tanít, a ki maga az igazság. Tag a tere az emberi kutatásnak, a hol a végtelen sokféleségben kinálkozó jelenségek közt kedvére vizsgálódhatik az elme, — a mi nincs is ellenére, sőt egyenesen követelménye a maga természetének. De az természetellenes, az bűn, ha az ész át akarja hágni kiszabott határát, s a köteles szerénységet eldobva magától, megveti a tanító Krisztus tekintélyét. Az a tan, a melytől mindnyájunk üdvössége függ, Istenről szól nagyrészen s isteni dolgokról; nem is emberi elméből született: az Isten Fia az Atyából merítette azt, tőle kapta minden egyes igazságát. Az igéket, melyeket nekem adtál, közöltem velők²⁾. Azért szükségszerűen sok olyat kell magában foglalnia, nem ugyan a mi a józan észszel ellenkeznek, — s ez teljességgel lehetetlen is volna, — de a mit észével csak úgy nem érhet fel az ember, mint a hogy nem hatolhat bele észével az Istennek legbelső lényegébe. És, ha magában a természetben is annyi jelenséget a titok fátyola takar, a melyen hiába törekszik keresztülhatolni a mindent fektető emberi értelem, s a melynek létezését azért mégsem vonhatja kétségbe józanul senkisé: akkor csak visszaélve szabadságával teheti az ember, hogy egyszerűen tagadja annak létezését, a mi magasan természetfeletti, csak azért, mert azt feltögnia nem lehet. *Ide vezetendő vissza az a dogmáink elleni düh s az a törekvés mindannak megsemmisítésére, a mi keresztény. Pedig meg kell, hogy hajoljon az ész teljes alázatiai a Krisztus iránti engedelmisségben, úgy hogy az ő uralma, istensége tartsa miutegy fogva. Fogságra viszünk minden értelmet Krisztus engedelmisségére.*³⁾ Ennyi s nem kevesebb az, a mit Krisztus követel; — és joggal követeli, mert Isten, a ki ép azért azzal a legfőbb hatalommal, a mely neki kizárólag

sajátja, csak úgy parancsol az ember eszének, mint akaratának. S az értelemnek ez a meghódolása az Ur Krisztus előtt: nem rabszolgaság; csak saját eszes természetének s veszelletett magasabb tehetségeinek megfelelőleg cselekszik az ember, a mikor erre elhatározza magát. Mert saját szabad elhatározásából nem embernek, hanem az Istennek, alkotójának, a mindenek urának uralmát fogadja el maga fölött, a kinek már a természet törvényeül fogva is alája van vetve: s nem emberi vélekedés önkénye, hanem az örök, változhatatlan igazság lesz vezére. Így éri el értelem természetes szükségleteinek kielégítését egy részt, s örzi meg szabadságát más részt. A Krisztus tanából áradó igazság világánál ugyanis tisztán látja a dolgokat, a maguk való mivolta s értéke szerint; és ez ismeret segítségével, ha követi a megismert igazságot, eljut az ember oda, a hol már nem az anyag uralkodik az emberen, hanem az ember uralkodik az anyagon; a hol nem az értelem a szenvedélynek, hanem a szenvedélyek hódolnak az értelemnek, s a bűnök összetört rabságán túl fölleli a legeszmiényibb szabadságot. Megismeritek az igazságot és az igazság megszabadít titeket¹⁾. — Világos tehát, hogy mindazok, a kik értelmüket kivonják Krisztus uralma alól, bűnös merészkedéssel Isten ellen törnek. De ha elvetik is maguktól az Isten uralmát, szabadabbak azért nem lesznek: emberi hatalom fog rajtuk uralkodni, mert nem tudnak meglenni anélkül, hogy ne legyen valakijök, kire hallgassanak, a kinek engedelmeskedjenek, a ki után indulhassanak. S hozzá eszök, az isteni igazságok ismeretétől megfosztva, megismerésében szűkebb korlátok közé szorul, s ép azért a természetrendi igazságok megismerésében való haladásra is képtelenebb lesz. A dolgok természetében ugyanis sok olyan van, a minek vagy megismeréséhez, vagy magyarázásához fontos adatokat szolgáltat a kinyilatkoztatás. S gögők megtorlására nem egyszer azt is megengedi Isten, hogy kutatásuk őket tévútra vezesse, s így ugyanabban bűnhődjenek, a miben vétkeztek. Innét van, hogy látni nem egyszer fényes tehetségek kiváló ismeretekkel, a mint magának a természetnek vizsgálatában oly lehetetlen következtetésekre jutnak, a melyeknél gyászosabb tévedésekbe senki sem esett.

Kétséget nem tűrőleg bizonyos tehát, hogy a ki keresztényül akar élni, kell, hogy eszét egészen, minden utógondolat nélkül, alája vesse az isteni tekintélynek. Ha az által, hogy az ész meghódol a tekintélynek, a kevélység, a mely bennünk oly hatalmas, megtörik és szenved is kisé, abból csak annál világosabb, hogy a kereszténynek nemcsak akaratában, de eszében is türelmesnek, önmegtadónak kell lenni. És ezt különösen azok ne feledjék, a kiknek képzeletében az a vágy kísért, a mely a kereszténységbe valami új szellemet szeretne bejuttatni, olyat, a melynek parancsolatai sokkal enyhébbek volnának, mely sokkal jobban kedvezne az emberi természetnek, s a mely semmi, vagy csak nagyon kevés önmegtadást követelne. Nem jól ismerik ezek a hínek, a keresztény intézményeknek erejét: nem tudják, hogy körülöttünk sürű sorban mindenütt ott a kereszt, ez a legfőbb életszabálya, zászlaja minden időkre mindazoknak, a kik nemcsak névleg, de életükben is követni akarják Krisztust.

(Vége köv.)

1) II. Zsolt,
2) Ján. XVII. 8.
3) Kor. II. X. 5.

1) Ján. VIII. 32

Fogarasy Mihály mint paedagogus.

Irta: Péter János.

(Vége.)

Papjaink fentebbi irányu munkássága mellett egész méltánytalanul ismeri el a tanítók működésének fontosságát is. Figyelmezteti papjait, hogy a tanítókat tartsák tisztelőben és becsülik. „Ők a mi munkatársaink, nekik jutott a legnehezebb, de egyszersmind az érdemszerzésre legtágasabb pálya; ha kellő becsülésben nálunk nem részesülnek, csekély anyagi ellátásuk mellett elcsüggednek és mi munkatársak, a népnevelés pedig olajtott eredmény nélkül marad.“ A multa nézve elég jellemző, hogy a püspök körlevélileg fejezi ki azon kívánságát, hogy a tanítókat mind a hivatalos, mind a magán érintkezésben „úr“ címmel kell illetni s a lelkészi hivatal munkatársainak kell tekinteni.

A vallásoktatás menetét egész főpásztori működése alatt különös figyelmében részesítette. Ismételten becsatolt intézőszót papjaihoz ennek rendezése tárgyában. A catechesist az Isten erejének hirdetésével veti össze és úgy találja, hogy mindkettőt egytornán fontos és szükséges. Különösen az bántotta, hogy kivált a Székelyföldön a régi időben divó szokás, hogy t. i. advent és böjt idején a felnőtteket a valóságban oktassák, kezdették elhanyagolni, a gyermekek vallásoktatása pedig a tanítókra maradt. De bár ezt a tanítók régebben látható eredménnyel végezték, jelenleg többen akadnak, a kik úgy vélik, hogy ez őket nem kötelezi; ezért teljesen is elhanyagolják. Megrovással említi meg, hogy oly iskolaigazgató lelkészek is vannak, a kik az iskolát vagy épen nem vagy csak gyéren látogatják. Félni lehet pedig, hogy az így gondatlanul elhagyott iskolákat elveszik az egyház kezéből. Különösen három dolgot köt papjai szívére: mint igazgatók mindeu módon azon legyenek, hogy a vezetésükre bízott iskolát helyesen vezessék; a vallásoktatást szorgalmasan és szabály szerint teljesítsék; mint az egyházközség elnökei a kath. iskola javát szóval és példával előmozdítsák. (1873. évi május 8-iki körlev.)

Figyelme állandóan kísérte azon kath. ifjak sorsát, a kik már kora gyermekkorukban nem kath. iskolába kerülnek, hol a prot. elveket sajátítják el, közömbösök lesznek, sőt megvetéssel is viseltetnek az egyház intézményei iránt. Ilyen esetek előfordulásánál első sorban a hívőket kell figyelmeztetni, hogy gyermekeiket a nem kath. iskolákból visszatartva, katolikus iskolákba küldjék. Vagy ha ezt nem lehetne eszközölni, legalább arra kell ügyelni, hogy az ilyen tanulók is kellő módon részesüljenek a vallásoktatásban. (1866. 2368. sz. körlev.)

Épen azért, mivel a népnevelés terén oly fontos követelmények fűződnek az egyháziak működéséhez, nagyon szükséges, hogy képzettségük az oktatásban, nevelésben, katechetikában nagyobb legyen. Maguknak a tanítóknak szellemi színvonalra is emelkedett, ennéltova a felügyelőknak is nagyobb jártasságot kell szerelniök ezekben a tudományokban. Mindön tehát az udvari korlátokhoz 1867-ben ebben a tekintetben fordul. Fogarasyhoz, ő felhasználja az alkalmat s kifejti nézeteit. „Magam is tapasztalom a gondozásomra bízott megyében annak nagyon is szembetűnő szükségét és e hiány megszüntetésére tovább már alig használható intézkedés mi mód és utoni eszközéséről komolyan és nem egyszer gondolkoztam . . . Az erd. kath. papság paedagogiai

kiképezését nemcsak az elemi, de a közép és felsőbb tanoda-oktatás is annál kiválóbban követelheti, mert itt a gymn. anárok nagyobb részét szintén a megyei papság sorából kell kiállítani.“ A főkormányzástól tehát annak kieszközését kérte, hogy a vallás és tanulmányi alapló rendszeresítésnek egy paed. tanszéket, a paedagogia, didactica, methodica és catechetica tízfes elméleti és gyakorlati tanítására. Ezzel összefüggésben tanárvizsgáló bizottság szervezése is szükséges volna. „Szándékom volna — mondja Fogarasy, — a létesítendő paed. tanfolyamot a bölcészettel úgy összekapcsolni, hogy azt világi tanpályázók is, kik a tanári pályára készülnek is, használhassák.“ Ekkor már megfogant volt Fogarasy lelkében a „Lyceum academicum“ eszméje, a melyre pár év múlva oly szép alapítványt tett.

Ez már át is vezet bennöket Fogarasy tevékenységének egy új mezejére, a melyen szintén sok nehézséggel kellett megküzdenie. 1868-ban a törvényhozás több százados mulasztást pótolva megalkotja a népoktatásügyi törvényt, mely az eddigi összes iskolafentartókra új kötelességeket rótt, sőt ezzel a századok folyamán a gyakorlat utján szerzett jogok új rendezést nyertek.

Fogarasynek az új helyzettel szemben minden törekvése odairányult, hogy a katolikus iskolák oly helyzetbe jussanak, hogy kifogást emelni ellenök ne lehessen. Alig lehet fogalma, aki nem olvasta körleveleit meg hivatalos iratait, minő buzgalmat fejt ki, hogy a községek iskoláikat a kath. jellegben megtartsák. De nem kevesebb gondot okozott az eszközök előteremtése is. Az iskolaépületek legtöbb helyen roskadozó állapotban voltak; a tanító személyzet anyagi ellátása a lehető leggyengébb volt. Maga is fájdalommal említi meg, hogy „parochiáinkban vannak kántortanítói állomások 80—100—120 frtnyi évi jövedelemmel és ezek még nem a legsilányabbak, mert vannak olyanok is, melyek csak 24—32 frttal vannak ellátva. Nemcsoda tehát, ha megtörténik, hogy a kántortanító, ki e csekély jutalékból életét fentartani nem képes, kénytelen-ségből elfoglalt állomását ismét kénytelen elhagyni s egyebütt jobb alkalmazást keresni.“ Ezen a szükös állapoton úgy igyekezett segíteni, hogy egy részt az egyes községek bőkezűségét igyekezett felkelteni, más részt egyes jötevők jótékonyását nyerte meg. A hol sem az egyik, sem a másik nem volt meg, maga járult tisztességes adományokkal az iskolák állításának költségeihez, a tanítók fizetésének javításához. A szilányabb hitközségek felségítésére alapította 1868-ban a „Fundus dioecesanus“-t (Egyházmegyei segítő-alap), melynek jövedelmét az egyházmegye papsága önkényes adományai szolgáltatják. A legjobb példával ő ment elül, ugyanis évenként 2000 frttal adózott ebbe az alapba. Az alap rendeltetését így határozta meg: „Ezen alapnak évi kamatai kisebbszerű segédlektől nem fognak kiosztatni, hanem rendre szegény parochiák és iskolák fölsegítésére fordítatnak, oly formán, hogy csak miután egy elegendően meg lesz alapítva, jön a sor a másodikra. Továbbá elkerülhetetlen templomok, kápolnák és iskolák építésére.

A szegény lelkészek ezen alapló való dotatiója úgy fog szabályoztatni, hogy a lelkipásztor évi jövedelme mint legkevesebb a 400 frtot, a kántortanítóé a 150—200 frtot meglesse. (1868. Körlev. 6.)

Elből az alapból juttatott Fogarasy pl. 1871-ben a marosilyei kántortanító javadalmazására 2100 frtot, a dobrai k. tanítóóra 2625 frtot. — 1879-ben a népiskolák felszerelésére a státusgyűlésből indított gyűjtést, de bizony itt is ő járt legelől; míg ugyanis az összes adományok 3000 frtot sem tettek ki, addig ő 13000 frttal gyarapította az elemi iskolai alapot.

Az iskolák javára a kisebb 40—500 frtos adományain kívül megemlítenők a sárpataki templomra, paplakra és iskolára (2070 frt.), a gyulafehérvári iskolára (10,000 frt.), a tojlicai lelkész és tanító fizetésére (2000 frt.), az alsernátoni iskolának (1800 frt.), bonehidai paplakra és iskolára (1700 frt.), Kolozsvárt a kőkerti és hidelvi iskolára (1000—1000 frt.), a száokú tanító fizetésére alapítvánnyal (1000 frt.), a görögnyelzentimrei iskola építésére (600 frt.), a m.-járai iskolára (1000 frt.), a szebeni Orsolya-rendiek kolostorának és iskolájának (3200 frt.), a vicei és szászmórci főkegyház templomára és iskolájára (15000 frt.), Besztercének iskolára (614 frt.), Magyar-Láposon a kántortanítói állomás megalapítására (1000 frt.) tett alapítványai és segítségei.

Az erdélyi kath. nevelés gondjának mindig első rendű tárgyalni szolgált. Erre annál nagyobb szükség volt, mivel a leánynevelés Erdélyben éppen úgy, mint Magyarországon 1868-ig a legnagyobb elhanyagoltságban szenvedett. Még a városi leányiskolák is a lehető legkezdetelegesebb állapotban voltak s éppenséggel nem feleltek meg sem a vagyonosabb birtokosság, sem a műveltebb polgárság vagy tisztviselő osztály kívánalmainak. Egyes buzgóbb emberek ebben az időben kezdték gondolkodni nálunk is arról, min módon lehetne legalább a középpontokban önálló leányiskolákat nyitni. Ezek közé tartozott György István hátszegi plébános, Bakk Endre Vizaknán; de mégis a püspök az első, a ki körutjainban buzdítólag hat biveire. Így hívja fel biveit pl. 1866. Maros-Vásárhelyt a kath. leányiskola fejlesztésére; hasonlóan tett egybűtött is. Nem elégedve meg a puszta biztatással, püspöki jövedelmének igen tekintélyes részét áldozta leánynevelőkre. Gyulafehérvárt a leánynevelőre és kápolnára 53000 frtot, Gyergyó-Sz.-Miklóson leánynevelőre 64000 frtot, Szebenben a Ferenc-rendi apácák iskolájára 58000 frtot, az udvarhelyi leányisk. épületére 17520 frtot fordított, hagyatékának 1/5-része (28000 frt.) a marosvásárhelyi leányiskolának jutott.

A jelen alkalommal emelőlözöm, hogy mit tett a tanítók nyugalomdíj-ügyének rendezésére, az egyháztanácsok szervezésére, a tanítóegyesületek állítására, a középiskolák fejlesztésére. Ismeretes dolog, mily fejedelmi alapítványt tett egy Gy. Fehérvárt alapítandó kath. főiskolára.

A feljebbi adatok életéből világosan mutatják, hogy Fogarasy az oktatásügy terén a nagy feladatok embere. A tevékenység ösztöne ebben a tekintetben utolsó percéig kísérte. Azonkívül, hogy mint főpásztor a legkomolyabban vette küldetését, a halhatatlanság utáni vágy sarkalta. Ele-tének megvolt az a rendkívüli öröme is, hogy az ügy, melyért annyi áldozatot bozott, a melyre annyi hevet, lelke kincseinek javát és anyagi javainak nagy tömegét szentelte, nagy lendületnek, fejlődésnek indult. Ennek tudata lehetett életének legnagyobb öröme, munkálkodásának legédesebb jutalma.

Ekkora nagyság, ily sok nemes tett megragadja a mi

lelkünket; a hálás szeretet melegíti fel szívünket emlékének feljütítésánál s az az ohajtás kel szárnyra keblünkéből, hogy emléke intézményeinek, alapítványainak fejlődésében legyen örökéletű és szent!

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Fogarasi ünnepek.

1. Szoborszentelés Fogarásban.

November 18. örök emlékeztető nap marad a fogarasi hívők életében. Ugyanis e napon volt azon nevezetes évforduló, midőn fötisztelendő Simon Jenő kiérdemelt rendtartományi főnök 1876-ban, tehát ezelőtt 24 évvel a fogarasi hitközség administratorává kinevezetvé, ebbeli működését megkezdette Ennek emlékét, a mely egyszersmind névünnepe is, óhajtotta megörökíteni a ritka érdemekkel díszeskedő lelkipásztor két gyönyörű szoborral a Jézus szt. Szive és páduai sz. Antal életnagyságu remekkivitelű szobraival, hogy az emberiség a sz. Szívből kiömlő lángsugarak által egygyé olvadva, az isteni erények megszerzésében nemes versenyzésre keljen és így teljesedjék az Üdvözítő mondása: „Tűzet hoztam az égből és mit akarok egyebet, minthogy felgyuladjon a föld és egjen.“

Könyörületesség az Ur tulajdona és nem a boszuállás. Mi sem mutatja ezt kézzelfoghatóbban, mint a páduai sz. Antal közbenjárására történő esodátatos dolgok, melyek napjainkban a sz. Antal kenyere néven ismeretesek. Az isteni szív mindent megtesz hű szolgálja kérésére, s az a szegény szerzetes, ki életében is az Ur Jézus társalgására mellattatott, most is az isteni Szív legbensőbb barátságát élvezi, mert általa megnyílik a gazdagabb erszenye, könyörületességre indul az önző kebel, hogy a szegények kenyérhez jussanak és hálás szívvel boruljanak le Jézus szentséges Szive előtt.

Ilyen érzelmek lekesítették a jó lelkipásztort, kit egész életében az Ur háza ékesítésének buzgalma töltött el, hogy hiveinek testi szemei elé állítsa azt, amit tanításaiban lelki szemeik elé állítani legfőbb tulajdona volt mindig. De hogy ezen nagy jelentőségű szimbólumok a kontmplált célt annál inkább eszközöljék, sietett az érdemes lelkipásztor külső fénynyel is megörökíteni; s azért fötdő László Polikárp rendtartományi főnök atyát meghívta a szobrok megáldására, ki noha gyöngékedett, de még sem tarthatta semmi vissza, hogy ezen kedves kötelességet ne teljesítse. Szokott ékeszölésével gyönyörűen magyarázta azon tételt: „hogy mire valók az Egyházban a szobrok“ és ebből kiindulva a Jézus sz. Szive és sz. Antal kultusát oly megragadó szónoki hévvel illusztrálta, hogy a zsufolásig megtelt templomban alig maradt hívő, ki a megbatottságtól ne könyezett volna.

A szobrok benedikálása előtt 10 szerzetes segédkezése mellett mutatta be a legszentebb áldozatot Simon Jenő atya, evangelium után P. Sáotha Angelus lépett a szószékre, ki a napi-evangelium nyomán nagyon talpraesetten magyarázta a lelkipásztor és hívők közötti viszonyt. Hellér Frigyes kántortanító és karnagy vezetése alatt a fogarasi dalárdaremek egyházi énekeket adott elő.

A szent ténykedések után a vármegye és város előke-lősegei az érdemes lelkipásztornak névnapja alkalmából sze-

rencsekívánataikat tolmácsolták, az egyháztanács köszönetét fejezte ki a szép szobrokért; a szerzetesek nevében pedig a főt. Provincialis atya nagy elismeréssel adózott kedves volt főnökének.

Ad multos annos!

2. Huszonöt éves jubileum.

Nagyon szép és szerény keretében is valóban meglátó ünnepélynek volt tanuja november 11-én Fogaras város lakossága, Heller Frigyes r. kath. kántortanító 25 éves tanítói működésének jubileuma alkalmából. A szép ünnepély, melynek eszméjét városunk polgársága a legmelegebb rokonszenvvel fogadta, nagyszámu közönség jelenlétében folyt le az itteni r. kath. népiskola helyiségében. Az ünnepély programja röviden a következő: A jubiláris napnak előestéjén a r. kath. polgárok fátylászmenettel vonultak a jubiláris lakása elé és ugyancsak az iparosok magyar dalköre sikerült szerenaddal tisztelte meg szeretett kántortanítóját. Másnap délelőtt nagy misére gyűlt össze a város kath. polgársága, a hitközség egyháztanácsa, valamint az iskolás gyermekek is tanítók vezetése mellett. Mise után vette kezdetét a lelkes ünnepély, mely épp oly hangulatos és őszinte volt, mint a szeretet és a közbeesülés, melyet derék ünnepeltünk 25 éves példás működése után városunk részéről valóban kiérdemelt. Az ünnepély sorrendje a legszebb, a legváltozatosabb volt. A hálás tanítványok közül osztályonként ketten-ketten felköszöntő versekkel üdvözölték szeretett tanítójukat; ugyancsak a tanuló ifjuság kebléből összeállított énekkar a legszebb alkalmi és hazafias énekekkel ünnepelte kedves mesterét. Majd Reider Béla főgymn. sími tanár egyháztanácsos mondott felköszöntőt a fogarasi tanítói kar nevében. Végül fötisztelendő P. Simon Jenő rendtartományi főnök ur köszönti őt megható szavakban, átujjva egyttal a jubiláris ajándékot. A közönség zajos éljenek között távozott ezután az ünnepély színhelyéről.

Jelenvolt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Papszentelés.** Püspök urunk f. hó 7-én — miután megelőzőleg f. hó 6-án a kisebb rendekben részesítette — alszerpapokká szentelte *Farkas Ciprián, Herman Bonifác, Rozsnyai Barnabás és Weszelowski Diomed Szt.* Ferenc-rendi növendékeket. Ugyancsak ezen alszerpapokat és *Tunyogi Csapó Endre* erdély-egyház. alszerpapot a mai ünnepen szentelte szerpapokká. Holnap *Éltes Gábor, Főrika Adorján és Lokodi Gergely Szt.* Ferenc-rendi szerpapokat fogja áldozó-papokká szentelni. A papszentelés ünnepélyes alkalmából itt időzik *P. László Polikárp*, a Szt. Ferenc-rend erdélyi érdemes tartom. főnöke, ki püspök urunknak szívesen látott kedves vendége.

— **Kápolnaszentelés.** Püspök urunk f. hó 7-én d. u. 5 órakor benedikálta gymnasiumunk kápolnáját paptanárok segédletével s a tanárok és kath. ifjuság jelenlétében. A kápolna maga egy szép nagy terem, izlésesen kifestve, művésziesen készült oltárral és szószékkel — mindkettő Czibalmos J. műasztalost dícséri — harmoniummal és 25 paddal, mely utóbbiak térdeplővel vannak ellátva. 7 villanylámpa adja a kellő

világítást. A kath. ifjak itt hallgathatnak naponként szt. misét s itt tartja a Mária-Kongregáció rendes gyűléseit. Püspök urunk a benedikálás elvégzése után megkapó beszédet intézett az ajkain csüngő ifjusághoz; figyelmeztetve a tanulókat arra, hogy miképen, minő érülettel kell e szt. hely küszöbét átlépniök, hogy Isten áldását magukra és a jóban való előhaladásukra megnyerhessék. Kötelességünk végül megjegyezni, hogy a kápolna berendezése, felszerelése stb. püspök urunk áldozatkészségén kívül — Fejér Gerő dr. hittanár és exhortator buzgó fáradozását hirdeti.

— **Möller Ede.** A legmélyebb részvétellel vettük és adjuk közlé a következő gyászjelentést: „Dicsértessék a Jézus Krisztus! A sepsi-miklósvári esperesi kerület papsága szomorodott szívvel jelenti, hogy Méltóságos és Főtisztelendő Möller Ede pápai praelatus, Sz. Katalinról nevezett brassói apát, főesperes, arany-misés aldozár, a Ferenc József rend lovagja, szentszéki ülnök, Brassó város plebánusa, az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának tagja, a brassói róm. kath. esperesi kerület egyházi tanfelügyelője, a brassói róm. kath. főgymnasium püspöki biztosa folyó évi decembei hó 6-án hajnali 3 órakor, életének 76-ik, papságának 52-ik, brassói plebánosságának 42-ik évében rövid szenvedés és a szentségek buzgó fölvetése után visszaadta lelkét Teremtőjének. A boldogultnak hült tetemei folyó évi december hó 8-án d. u. 3 órakor a plebániai templomban megtartandó gyászszertartás után fognak a bolonyai temetőben örök nyugalomnak átadatni, az engesztelő szent mise áldozat pedig f. hó 10-én d. e. 8 órakor mutatattik be a Mindenhatóknak. „Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi coroua iustitiae, quam reddet mihi Dominus: non solum autem mihi, sed etiam iis, qui diligunt adventum eius.“ Requiescat in pace! — Az Istenben b. dogult temetési szertartását usgós és fűdő *Pál István* apát, r. kanonok és referens ur fogja végezni. Lapunk jövő számában hozzuk a boldogultnak életrajzát, melyet egyik közeli ismerőse hálás kegyelettel ír meg t. olvasóinknak.

— **Vörösmarty ünnepély gymnasiumunkban.** A keresztény világnézet maga idealistikus világnézet. Ez szent, való és igaz s így nem azonos a költészet idealizmusával, mert valóságához semmit sem kell hozzáadni s igazságából sem kell elvonni. E világnézetnek eszménye — mondá Vörösmarty-ünnepélyünkn nagy hűvel és lelkesedéssel Püspök urunk, eszménye az Isten-ember, Jézus Krisztus. Az ő utain való járás az ideális, a keresztény élet. Ez a keresztény élet és szellem volt a forrás, a melyből Vörösmarty erkölcsi tisztasága, jellemnagysága és fenséges idealizmusa táplálkozott. A családi körben szívtá magába ezt a szellemet, a családi körben, a melynek középpontja az édes anyja volt, kit „A szegény asszony körülvé“ c. versében örökített meg oly szépen a minden ízében keresztény költő. Ez anyja — mondá végtelen szeretetreméltóságával az ifjuság felé fordulva — példányképe az anyáknak, a fiu pedig a magyar ker. ifjuságnak. Körülbelül ez volt püspök urunk felszólalásának tartalma, mely mély hatást tett az ifjuságra és közönségre egyaránt s ünnepélyünk tényét ragyogóbbá tette. Mert fényes és minden tekintetben lélekemelő volt az ünnepély, azzá tették az énekek és zenedarabok előadása és a kiválóan sikerült szavatok. Legmagasabb fokra emelte az ünnepélyes hangulatot és lelkiüleséget Ráss Károly tanárnak *Vörösmarty költészetéről* tartott beszéde. Vörösmarty idealizmusát tejtegette beszédjének folyamán s szembeállította ez idealizmusnak lélekemesítő hatását a moderu realismus műveinek a rombolásával, a mely megöli az illúsiót. Azután Vörösmartyt, a kinek honfiai szerelme és bánata oly hatalmas erővel nyilatkozik meg költeményeiben, hogy most is könnyeket csal szemünkben. És mikor beszéde végén a rendületlenül apostrofálta, egészen magával ragadta a nagyszámu

közönséget, a mely szünni nem akaró tapssal és éljenzéssel jutalmazta a szónokot ragyogó stílusú és magasan szárnyaló előadásáért. Az ünnepélyt szent mise előzte meg, mely után az ifjuság s a közönség gymnasiumunkba vonult. Tágas tornacsarnokunk, mely ez alkalomra lett volt díszítve, szokatalanul megtelt díszes közönséggel. A püspök uron kívül a nagyprépost s a káptalan többi tagjai, a törvényszéki bírák élőkön az emlékkel, a 82 ik gyalogrezder több tisztje, a keblipapság, tanárok s nagyszámmal nők voltak jelen az ünnepélyen. Ritkán volt részünk ily szépen sikerült ünnepélyben.

— **Az egyetemi ker. ifjak üdvözlése.** „Az Egyetemi kör Tekintetes Elnökségének. Budapest. Midőn azt látjuk, hogy korunk szelleme sehol sem dühöng jobban, min szent hitünk és vallásunk birodalmában, nemes büszkesége és nagy örömmel üdvözöljük a budapesti m. kir. tudományt egyetem keresztény ifjuságát, a mely féltékenyen őrzött vallásos érülettel készül az ohajtott tököly azon magaslátára a hol szent vallásunk hazánk és nemzetünk jobb jövőjét biztosítani fogja. Egy ország népe kíséri figyelemmel nemes egyetemi keresztény ifjuságunk titáni barcat. Azért szeretettel kérjük: tartsátok jobban kezökben a szent keresztet, mert az utóbb is győzelemre vezeti Önöket. — „In hoc signo vinces“. Baljukban ragyogjon a remény horgonyja, mert a remény köti össze az eget a földdel. Szívök legyen oltár, melyről Isten, király és hazánk szeretetének lángja lobogjon fel. Akkor önök méltó utódai lesznek a nagy magyar bősököknek, a kik az Isten, király és haza védelmi harcában feláldozták életüket, de hátra hagyták örökségül mindig követésre méltó tetteik emlékében nagy nevüket. A felcsiki esepesi kerület papságának megbízásából, hazafiás üdvözléssel. Csik-Rákos, 1900. december hó 1-én. Murányi Kálmán kerületi főesperes, csikrákosi plebánus. Jakab Lajos kerületi jegyző, csik szent-mihályi alesperes-plebánus.“

— **Meghívó** a kézdi-vásárhely-kantói róm. kath. főgymnasium ifjusága által f. hó 9-én d. e. a sz. mise után tartandó „Vörösmarty emlékünnepély“-re. Műsor: 1. Megnyitó beszéd. Tartja: Hassák Vidor igazgató. 2. „Főti dal“. Zenekisérettel előadja: az énekkar. 3. „Szózat“. Irta: Vörösmarty M. Szavalja: Kovács Jerő VI. o. t. 4. „A bád“. Eneklő a gym. énekkara. 5. Aikalmi felolvasás. Tartja: Péntes István VI. o. t. 6. „Vörösmarty szelleméhez“. Irta Gaál Mózes. Szavalja: K. Kovács István VI. o. t. 7. „Szózat“. Eneklő az ifjuság énekkara. 8. „Románec“. (Hegedű solo.) Játssza: Séra Gynia VI. o. t. 9. „A vén eigány“. Irta Vörösmarty. Szavalja: Zselinszky József VI. o. t. 10. „Tourista polka“. Előadja a gym. zenekara.

— **Az ehedi kántortanói állomásra** hirdettet pályázati határidő december 16-ig megújított. K a l a p a c s I m r e, lelkész.

— **A szent évet befejező római, illetve szentföldi zarándokutazásra** hívja fel *Propper N. János* igazgató, az utazás rendezője és *Kálmán Károly* orsz. képviselő, a zarándoklat lelki ügyeinekintézője a kath. közönség figyelmét. „A szent esztendő immár alkonyához közeledik. A hívők közül még számosan nem jutottak a szerencséhez, hogy részesei legyenek a szent év teljes bücsűjának: a Nagy-Magyarországról e szent évben egyetlenegy csoport sem zarándokolt el üdvözítő vallásunk isteni Alapítójának, a Megváltó Jézus Krisztusnak szülőföldjére. Pedig az összes keresztény államokból százakra menő csoportokban keresték fel a szent helyeket, hol isteni Megváltónk élt, áldást osztva, szeretetet és békét hirdetve munkált s hol az emberi nem boldogságáért kinos halált szenvedett. — Az 1900. év utolsó havában Budapestről indul magyar zarándoklat, a szent évben legutolsó; mindazoknak, kik Rómában

még nem voltak és kik vágyakoznak a Szentföldre, kedvező alkalmat nyújt lelki vágyuk teljesítésére.“ Az indulás december 20-ra van tervezve. A kik ezen zarándoklatban s az ezzel összekötött áldásokban részesülni óhajtanak, sziveskedjenek ebbeli szándékukat püspök urunknálmielőbb bejelenteni. Az utazást vezetőről, költségeiről stb. *Propper N. János* igazgató — Budapest Muzeum-körút 15. sz. II. em. — ad készséggel bővebb felvilágosítást.

I R O D A L O M.

* **Kovács Nándor** türkösi (Brassó vm.) kántortanító „*Karácsonyi pásztorjáték*“-át, melyet lapunk már ismertett a karácsonyi előadásokra nagyon alkalmasnak itélő, a fűdő papság s a tanítók kar figyelmébe és pártolásába ajánlunk.

* **Előfizetési fethívás.** A Szombathely-egyházmegyei könyvnyomda vezetősége elhatározta, hogy a minden térerőly nagy buzgósággal felkarolt Jézus legsz. Szíve társulat tagjainak, valamint a főt. lelkészkezdő papságnak és a híveknek egyáltalán oly könyvet bocsásson rendelkezésére, mely az életből merített gyakorlati tartalmánál fogva a szó legkötönyebb értelmében legyen hivatva az isteni Szív tisztelésének előmozdítására, terjesztésére. A kiadandó munka k. b. egy 25 ivre terjedő kis nyolcad alaku könyv, melynek címe: „175 elbeszélés Jézus szentséges Szíve ajátosságának hasznos voltáról“ lesz. Már maga a cím is eléggé kifejezi, hogy mit akar a könyv, mi a célja; t. i. hogy szóban levő ajátossággal járó kegyelmek és jutalmak felsorolása által akarja a híveket buzditani Jézus legszentebb Szívének tisztelésére, imáadására és ezen Jézus isteni igéreteit bíró ajátosságot minél nagyobb körökben, az egész hazában megkedveltetni, terjesztetni, fejleszteni. Száznál több, munkánkban felsorolt igaz tény bizonyítja, hogy Jézus könyörtelen Szíve felsőn módon, testileg úgy, mint lelkileg, segíti, jutalmazza buzgó, hű tisztelőit. Mig néplünk ezen felsorolt tényekből bizalmat merithet s önkénytelenül is arra indittatik, hogy minden ügyét-baját az Oltárszentségben értünk dobogó isteni Szív elé vigye, addig a tőtiszt. papság oly segédkönyvet nyerend jelen munkában, melynek az iskolában úgy, mint a szószeiken, egyáltalán ott és akkor, a hol és a mikor Jézus szentséges Szívéről, ennek tiszteléséről, imáadásáról és szeretetéről készlet szólnai az egyéni szív szeretete, az egyéni, buzgóság és édes kötelesség — nagy hasznát fogja venni. Jelen munka a németben három kiadást ért és sok ezer példányban torog közkezen. Adja Isten, hogy hasouló felkarolásban résztvevő a hazai katolikus közönség részéről is és segítse hathatósan biztosítani az Ur Jézusnak eucharisztikus uralmát iti, kedves magyar hazánkban is. Az érdekes könyv ára fűtve 3 kor. 60 fillér lesz. Gyűjtőknek minden 10 példány után egy tisztelőpéldányt küldünk. A könyv árának előleges beküldése után a könyvet portómentesen küldjük. A megrendezést kérjük legkésőbb f. é. december hó vége felé alulírott könyvnyomda vezetőséghez beküldeni, hogy a nyomtatandó példányok számára nézve tájékozva legyünk. Ha vállalatunk méltó pártolásra talál, ugy a könyv 1901. évre, mint husvét ajándéknak legalkalmasabb tárgy, a nagyhetet megelőző héten fog a t. megrendelőknak megküldeni. Együttal tisztelőtel értesítjük a T. C., hogy a „Jézus Legszentebb Szíve“ nagy képes népnaptára az 1901. évre“ 1. évfolyam, már kapható. Megrendelhető a Szombathely-egyházmegyei könyvnyomdában. Bolti ára 60 fillér (30 kr.), postán bérmentve 80 fillér (40 kr.). Viszonteladónak 100 drb. 42 koronta (21 frt.) bérmentve. Kiváló tisztelőtel Szombathelyen, 1900. okt. hó. A Szombathely-egyházmegyei könyvnyomda vezetősége.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Agost.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulatehérvárt.